

Вінницький національний технічний університет
Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії
Кафедра безпеки життєдіяльності та педагогіка безпеки

**Педагогіка в закладах вищої освіти та педагогічна творчість
викладача (Обов'язковий)
треть (освітньо-науковий) рівень вищої освіти**

Освітня програма **Професійна освіта**
Спеціальність **015 Професійна освіта**
Викладач: **Петрук В. А.**
Мова викладання: **українська**

Семестр – **2**
Кредитів ЕКТС – **6**
Лекцій – **64 год.**
Практичних – **32 год.**
Самостійна робота – **84 год.**
Вид контролю: **диф. залік**

Передумови для вивчення – у педагогіці вищої школи аналізуються, обґрунтовуються, моделюються, узагальнюються та пояснюються явища пізнавальної діяльності, які лежать в основі навчально-виховного процесу. Виконуючи пізнавальну чи утилітарну функцію, дидактика формує теоретико-методичні передумови поліпшення якості навчання, підвищення його ефективності. У дидактиці розробляються особливості та алгоритми діяльності того, хто навчає, і того, хто навчається, у взаємозв'язку.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи та педагогічна творчість викладача» є визначення мети і завдань навчання у ЗВО, окреслення змісту освіти, виявлення закономірностей процесу навчання, обґрунтування принципів і правил навчання, розробка форм, методів і прийомів навчання у ЗВО, визначення матеріальних засобів навчання у вищій школі.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Педагогіка вищої школи
2. Педагогічна творчість викладача

Мета викладання дисципліни полягає у набутті знань про особливості процесу навчання у вищому навчальному закладі, його характер і функції в стимулюванні професійного росту майбутніх фахівців, формування психолого-педагогічних умінь майбутнього викладача вищої школи, формування готовності оптимально й творчо

використовувати педагогічні знання у своїй професійній діяльності на основі теоретичного осмислення суті педагогічного процесу як цілісної, гнучкої, гуманістично-зорієнтованої системи.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач в результаті вивчення дисципліни:

ІК Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері професійної освіти, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК-4 Готовність до створення та інтерпретації нових знань через наукове дослідження або інші передові вчення такої якості, що відповідають вимогам національного та міжнародного рівнів, до діяльності в інтернаціональних дослідницьких групах.

ФК-1 Здатність до володіння науковими підходами і методами досліджень у професійній освіті.

ФК-5 Здатність проводити аналіз освітньої діяльності організацій засобами експертної оцінки і проектування програми їхнього розвитку.

Програмні результати навчання:

ПРН-1 Оперувати основними концепціями, теоріями, проблемами філософії й методології науки, змістом сучасних філософських дискусій з проблем розвитку суспільства та освіти.

ПРН-3 Застосовувати різні види письмових текстів та усних виступів; розуміти зміст складних текстів з наукових проблем, у тому числі вузькоспеціальних, стилістичні особливості оформлення результатів дослідження у письмовій та усній формі під час роботи в групі з інтернаціональним складом.

ПРН-6 Формулювати мету професійного і особистісного розвитку, оцінювати власні потенційні можливості, реальність обраних способів і шляхів розв'язання поставлених завдань.

ПРН-7 Користуватися нормативно-правовими і програмно-методичними документами, що визначають роботу в науковій установі та закладі освіти; визначати мету інноваційної діяльності, обґрунтовувати необхідність внесення запланованих змін у наукову роботу; впроваджувати інноваційні прийоми в педагогічному процесі з метою створення умов для ефективної мотивації до навчання студентів (учнів).

ПРН-11 Оперувати різними методами і засобами дослідницької діяльності педагога; володіти способами збору, систематизації та обробки інформації, інтерпретації отриманих результатів, вивчення та застосування педагогічної спадщини і досвіду роботи педагогів-новаторів, вміннями робити висновки.

Тематика

Змістовий модуль 1. Педагогіка вищої школи

Тема 1. Педагогіка вищої школи в структурі наук про людину

Тема 2. Історія становлення і розвитку вищої школи і освіти в Україні

Тема 3. Викладач та студент – суб'єкти навчально-виховного процесу ЗВО

Тема 4. Сутність і структура процесу навчання у вищій школі

Тема 5. Зміст освіти

Тема 6. Форми організації навчальної роботи студентів у ЗВО

Тема 7. Контроль і оцінка знань та умінь студентів

Змістовий модуль 2. Педагогічна творчість викладача

Тема 8. Педагогічна майстерність як вище мистецтво здійснення педагогічної діяльності

Тема 9. Педагогічна техніка

Тема 10. Мовлення педагога як засіб педагогічної праці

Тема 11. Педагогічна майстерність як мистецька дія в театрі. Елементи акторської майстерності у педагогічній діяльності

Тема 12. Професійна етика й такт як складові майстерності педагогічної взаємодії

Теми практичних занять

1 Педагогіка вищої школи в структурі наук про людину

2 Історія становлення і розвитку вищої школи і освіти в Україні

3 Викладач та студент – суб'єкти навчально-виховного процесу ЗВО

4 Сутність і структура процесу навчання у вищій школі

5 Зміст освіти

6. Форми організації навчальної роботи студентів у ЗВО

7. Контроль і оцінка знань та умінь студентів

8. Педагогічна майстерність як вище мистецтво здійснення педагогічної діяльності

9. Педагогічна техніка

10. Мовлення педагога як засіб педагогічної праці

11. Педагогічна майстерність як мистецька дія в театрі. Елементи акторської майстерності у педагогічній діяльності

12. Професійна етика й такт як складові майстерності педагогічної взаємодії

Індивідуальні завдання

Самостійна робота є складовою підготовки протягом навчального семестру. Метою самостійного опрацювання навчального матеріалу є набуття навичок роботи з базовою і додатковою літературою, формування самостійного творчого мислення. На позааудиторну роботу виносяться вивчення окремих проблем курсу, підготовка до практичних занять, контрольної роботи, колоквиуму, тестування, заліку, виконання індивідуально-творчих та науково-дослідних завдань (підготовка доповідей з окремих тем курсу на щорічну науково-технічну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ та інші наукові конференції та семінари, підготовка наукових публікацій, рефератів).

Контроль

Протягом вивчення дисципліни передбачається поточний та підсумковий форми контролю знань студентів.

Поточний контроль закріплення знань студентів та систематизації вивченого матеріалу здійснюється у формі фронтального, індивідуального чи комбінованого опитування студентів під час лекційних, практичних занять; перевірки та оцінювання рефератів; захисту контрольної роботи (для студентів заочної форми навчання); тестування і проведення контрольної роботи; заслуховування доповідей; проведення заліку.

Форма підсумкового контролю – диференційований залік.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться шляхом складання заліку за темами, що охоплюють весь курс дисципліни. Завданням заліку є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу з двох змістовних модулів.

Залік може проводитись за допомогою таких методів: письмової роботи; складання тестів у електронній системі університету; складання тестів у електронній системі університету та додаткової письмової роботи (додатково оголошується розподіл балів за складання тестів та виконання письмової роботи із загальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль).

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота				Сума				
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		100				
T1	T2	T3	T7			T8	T9	T12
50 балів		50 балів						

T1, T2 ... T12 - теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка для заліку
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано зможливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Кількість і зміст модулів

Модуль	Кредити	Лекції (год.)	Практичні заняття (семінари) (год.)	Контрольна робота	Колоквіуми
I	3	32	16	1	1
II	3	32	16	1	1

Оцінювання результатів навчання

Вид роботи	Модуль	
	1	2
1. Практичні заняття (1 пр. – 2 бали)	12	12
2. Активність під час занять	8	8
3. Контрольні роботи	10	10
4. Колоквіум	20	20
Всього	50	50

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів

Рівень компетентності	За бальною шкалою	За шкалою ЕКТС	Критерії оцінювання
IV Високий (творчий)	90 – 100	A	Виставляється, якщо при відповіді на питання виявлено всебічні, систематизовані, глибокі знання матеріалу, який виноситься на контроль, уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, знання основної і додаткової літератури, передбаченої програмою на рівні творчого використання.
III Достатній (конструктивний)	82-89	B	Повні знання з питань і задач, що стоять перед студентом. Уміння викладати основні ідеї. Вміння професійно відстоювати свою точку зору. Припускаються несуттєві неточності у викладенні матеріалу та у відповідях.
	75-81	C	Достатньо повні знання з поставлених питань і задач. Вміння викладати основні ідеї. Здатність самостійно застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади на підтвердження власних тверджень. Вміння доводити правильність своїх рішень. Несуттєві неточності у відповідях та деякі нераціональності при програмуванні задач.
II Середній (репродуктивний)	64-74	D	Студент може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати матеріал, робити висновки та розробляти програмні блоки. Пояснення неповні, нелаконічні, не завжди точні. Відповіді на питання неповні, містять неточності, при програмуванні застосовуються не найраціональніші рішення.

	60-63	E	Задовільні знання програмного матеріалу на рівні вищому за початковий. Здатність за допомогою викладача логічно відтворювати значну частину матеріалу. При відповіді на запитання виникають труднощі у деяких положеннях, відповіді не повні, програми пишуться нерационально, не використовуються всі ефективні засоби програмування.
I Низький	35-59	FX	Теорією володіє на рівні фрагментів, викладає матеріал уривчасто. Утруднюється в обґрунтуванні рішень, на запитання викладача дає неправильні відповіді (40-60%), пояснення не до ладу. Самостійно, без допомоги викладача, не може сформулювати алгоритм рішення задачі. Програми не раціональні та неефективні, при програмуванні використовуються лише прості конструкції.
	0-34	F	Теорією володіє на рівні фрагментів, викладає матеріал уривчасто. Утруднюється в обґрунтуванні рішень, на запитання викладача дає неправильні відповіді (60-100%). Самостійно, без допомоги викладача, не може сформулювати алгоритм рішення задачі.

Політика курсу

Викладач та всі учасники освітнього процесу з дисципліни зобов'язані дотримуватися морально-етичних норм, які викладені у Кодексі етики ВНТУ, Положенні про академічну доброчесність у ВНТУ, Положенні про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Вінницькому національному технічному університеті і розуміють, що за порушення викладених у положеннях принципів учасники освітнього процесу несуть повну особисту відповідальність.

Рекомендована література

Базові інформаційні ресурси

1. Борохвіна Т. Проблема інклюзивної освіти у педагогічній теорії та практиці. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». 2018. № 7/39. С. 50–61.
2. Берегова М. І. Дидактико-практична підготовка майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2019. 235 с.
3. Буйняк М. Г. Формування психологічної готовності вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.08. Кам'янець-Подільський, 2019. 322 с.
4. Васаженко Н. О., Кобилянська І. М., Кобилянський О. В., Лісіца С. Формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців через практичне застосування набутих теоретичних знань. Особистісно-професійний розвиток учителя: погляди стейкхолдерів: монографія / упорядники: Акімова О. В., Фрицюк В. А. Вінниця: ТОВ «Друк», 2020. С. 54–79.
5. Васаженко Н. О., Дембіцька С.В., Кобилянська І. М., Мельничук Л. В. Компетентність як об'єкт оцінювання навчальних досягнень студентів технічних спеціальностей. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного

університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – 2020. – Випуск 26. – С.130–134.

6. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Сутність та особливості професійної культури фахівців технічного профілю. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім В.Винниченка. – 2018. – Випуск 173. – Ч.2 С.120–122.

7. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Розвиток професійної культури фахівців технічного профілю. Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті: збірник матеріалів VII-ї Міжнародної науково-практичної онлайн-інтернет конференції, м. Кропивницький, 01-15 листопада 2018 р. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. – 2018. – С.51–52.

8. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Формування культури безпеки студентів машинобудівних спеціальностей. Безпека життя і діяльності людини –освіта, наука, практика: Матеріали XVI Міжнародної науково-методичної конференції БЖДЛ-2018 (25-27 квітня 2018 року, Львів, Україна). Львів, 2018. – С. 109–110.

9. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Умови розвитку педагогічної компетенції в процесі професійної підготовки фахівців машинобудівних спеціальностей. Proceedings of XXXX International scientific conference – Science of 2018. Washington Dec 28, 2018 Outcomes. Morrisville, Lulu Press. – 2018. – P.65-68.

10. Дембіцька С.В. Методологічні підходи формування педагогічної компетенції студентів машинобудівних спеціальностей. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». – 2019. – Випуск 53. – С.168–170.

11. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Формування педагогічної культури студентів машинобудівних спеціальностей в процесі самостійної роботи. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». – 2018. – Випуск 52. – С.286–290.

12. Дембіцька С.В. Особливості визначення ключових компетенцій студентів технічних спеціальностей. Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (21 березня 2019 року, м. Запоріжжя). Запоріжжя: Запорізький національний університет. – 2019. – С.34–35.

13. Дембіцька С.В. Структура професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей. Proceedings of XXXXV International scientific conference. Lawrence. Mar 1, 2019 – World achievements. Morrisville, Lulu Press. – 2019. – P.105–109.

14. Дембіцька С.В. Методичні умови розвитку соціальної компетенції майбутніх фахівців технічної галузі. Розвиток освітньої системи: європейський вектор: матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції. ХНУБА. Харків: ФОП Панов А.М. – 2019. – С. 58–60.

15. Дембіцька С.В. Проблема підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей до працеворонної діяльності. Proceedings of III International scientific conference “New scientific achievements of Europe”. Berlin, tredition GmbH. – 2019. – P.64–69.

16. Дембіцька С.В. Соціальна компетентність як складова фахової компетентності майбутнього фахівця технічної галузі. Матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції «Розвиток вищої освіти в Україні: виклики XXI століття» (7 березня 2019 року). Івано-Франківськ – 2019. URL: <https://conference.pu.if.ua/forum/viewtopic.php?f=225&t=591>.

17. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Особливості формування навичок працеворонної діяльності студентів машинобудівних спеціальностей. Міжнародна науково-технічна конференція «Перспективи розвитку машинобудування та транспорту. 13-15 травня, 2019 р. Збірник тез. Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К». –2019. – С.349–351.

18. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Розвиток працеворонної компетентності у фахівців машинобудівної галузі. Міжнародна науково-технічна конференція «Перспективи розвитку машинобудування та транспорту. 13-15 травня, 2019. Збірник тез. – Вінниця: ПП

«ТД Едельвейс і К». –2019. – С.351–352.

19. Дембіцька С.В. Розвиток компетентності з безпеки життєдіяльності учнів як передумова фахового становлення. Університет-Школа: співпраця в умовах євроінтеграції : монографія / Акімова О.В., Фрицюк В.А., Троян Г.В. та ін.. Вінниця: «Твори». – 2019. – С.168–186.

20. Дембіцька С.В. Структура працезахоронної компетентності майбутніх фахівців з машинної інженерії. Proceedings of XXXXXII International scientific conference “We are building the future”. Washington June 27, 2019. Morrisville, Lulu Press. – 2019. – P. 14–18.

21. Дембіцька С.В. Підготовка фахівців з механічної інженерії як наукова проблема. Пріоритетні шляхи розвитку науки (частина II): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 15-16 червня 2019 р. Київ: МЦНД. – 2019. – С.10–11.

22. Дембіцька С.В. Організаційно-педагогічні умови формування працезахоронної компетентності майбутніх фахівців механічної інженерії. Науковий журнал «Молодий вчений». – Липень, 2019. – № 7 (71). – С.41–45.

23. Дембіцька С.В. Критерії та показники сформованості працезахоронної компетентності майбутніх фахівців механічної інженерії. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2019. – № 64. – С.117–125.

24. Дембіцька С.В. Зміст працезахоронної компетентності майбутніх фахівців машинобудівних спеціальностей. Інноваційні технології в процесі підготовки фахівців. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 28-29 березня 2019 року. Вінниця, ВНТУ. – 2019. – С. 45–46.

25. Дембіцька С.В. Формування навичок працезахоронної діяльності в студентів машинобудівних спеціальностей: теоретичний аспект. Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки). – 2019. – Випуск 2 (59). – С.16–21.

26. Дембіцька С.В. Діагностика сформованості працезахоронної компетентності майбутніх фахівців механічної інженерії. Збірник наукових праць Кам'янець-подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. – 2019. – № 25. – С.83–85.

27. Дембіцька С.В. Особливості оцінювання працезахоронної компетентності в процесі підготовки фахівців машинобудівних спеціальностей. Програма та реферативні матеріали міжнародної наукової інтернет-конференції «Управління інформаційно-навчальним середовищем як концептуальна основа результативності фізико-технологічної освіти» 15 вересня - 2 жовтня 2019 року, Кам'янець–Подільський, Україна. – 2019. – С.18–19.

28. Дембіцька С.В. Организация педагогического эксперимента по внедрению системы подготовки будущих специалистов механической инженерии к трудовой профессиональной деятельности. Казак инновациялык гуманитарлык-зан университетынын хабаршысы. –2019. – № 4 (44). – С.115–119.

29. Дембіцька С.В. Проблеми та перспективи підготовки майбутніх фахівців механічної інженерії до працезахоронної професійної діяльності. Щомісячний науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок». – 2019. – № 10 (177). Жовтень. – С.121–126.

30. Дембіцька С.В. Розвиток працезахоронної компетентності майбутніх фахівців машинобудівних спеціальностей: монографія. Вінниця: ВНТУ. – 2019. – 269 с.

31. Дембіцька С.В., Стемпень Я. Формування педагогічної компетентності викладачів закладів вищої освіти технічного профілю. Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя: монографія / за ред. О. Акімової. Вінниця: «Твори». – 2019. – С. 120–135.

32. Дембіцька С.В. Формування та оцінювання компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей. Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя : монографія / за ред. О. Акімової. Вінниця: «Твори». – 2019. – С. 321–336.

33. Дембіцька С.В. Вдосконалення науково-дослідної роботи студентів машинобудівних спеціальностей за вимогами STEM-освіти. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління високошвидкісними рухомими об'єктами та

професійна підготовка операторів складних систем», 20 грудня 2019 року, м. Кропивницький. Кропивницький: В-во ЛА НАУ. – 2019. – С.407–408.

34. Дембіцька С.В. Методологічні підходи формування працезохоронної компетенції майбутніх фахівців механічної інженерії. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. Хмельницький: В-во НАДПСУ. – 2019. – № 4 (19). – С.132–146.

35. Дембіцька С.В. Навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх фахівців механічної інженерії до працезохоронної професійної діяльності. Професійна освіта: методологія, теорія та технології: збірник наукових праць. Переяслав Хмельницький: СКД. – 2019. – Випуск 10. – С.58–74.

36. Дембіцька С.В., Кобилянська І.М., Васаженко Н.О. Вдосконалення процедури діагностування компетентності студентів технічних спеціальностей. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ фірма «Друк плюс». – 2020. – Випуск 57. – С.78–85.

37. Дембіцька С.В., Кобилянська І. М., Кобилянський О. В. Структура педагогічної компетентності фахівців технічних спеціальностей. Інноваційні технології в процесі підготовки фахівців. Матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 25-26 березня 2021 року: збірник наукових праць. Вінниця: ВНТУ. – 2021. – С.74–75.

38. Дембіцька С.В., Баранецкая Е.С. Особенности построения инклюзивной среды в системе высшего образования. Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университетінің хабаршысы. – 2021. М № 2 (50). – С. 42–55.

39. Дембіцька С.В., Кобилянська І.М., Кобилянський О. В. Умови формування педагогічної компетентності в процесі професійної підготовки фахівців технічних спеціальностей. Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Вінниця, 26-27 листопада 2020 р). Вінниця: «Твори». – 2020. – С. 111–114.

40. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В., Кобилянська І. М. Формування культури охорони праці майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Матеріали L науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ–2021) : збірник доповідей. – Вінниця: ВНТУ. – 2021. – С.1083–1085.

41. Дембіцька С.В., Мясковська М., Щирба В., Фуртель О. Вивчення основ веб-програмування майбутніми фахівцями фізико-математичного профілю. Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті: збірник матеріалів XIII-ї Міжнародної науково-практичної онлайн-інтернет конференції, м. Кропивницький, 13 – 28 червня 2022 року. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. – 2022. – С.54–55.

42. Донець В. Г. Підготовка майбутніх фахівців до роботи в умовах інклюзії. Abstracts of the 5th International scientific and practical conference “Science, society, education: topical issues and development prospects” (April 12-14, 2020). Kharkiv, 2020. pp. 405–409.

43. Донець В. Г. Підготовка фахівців-педагогів до роботи в умовах інклюзії. Актуальні дослідження в соціальній сфері: матеріали п'ятнадцятої міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 18 травня 2020 р. Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2020. С. 158–160

44. Донець В. Підготовка фахівців педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзії. Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 28 листопада – 01 грудня 2019 р. Вінниця: ВДПУ, 2019, Вип. 2. С. 37–41

45. Донець В. Г. Проблема підготовки майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзії. Педагогіка безпеки. 2019. № 2. С. 160–165.

46. Європейська інтеграція [Текст] навч. посібник /за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хоменка. – К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 344 с.

47. Кас'яненко О. М. Формування готовності майбутніх вихователів до роботи з дітьми

- дошкільного віку в умовах інклюзії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Мукачєво, 2018. 240 с.
48. Мартинчук О. В. Підготовка фахівця зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 430 с.
49. Мартинчук О. В. Теорія та практика підготовки фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03. Київ, 2019. 407 с.
50. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. Види педагогічних технологій. URL: http://pidruchniki.com/17190512/pedagogika/vidi_pedagogichnih_tehnologiy.
51. Петрук В.А., Клеопа І.А. Формування математичної компетентності першокурсників технічних ЗВО як педагогічна проблема. The 3rd International scientific and practical conference "European scientific discussions" (February 1-3, 2021) Potere della ragione Editore, Rome, Italy. 2021. – Pp. 403-407. ISBN 978-88-32934-02-1, Rome, Italy.
52. Петрук В., Семеніхіна О., Садобаш Ю. Нові підходи до статистичного аналізу результатів педагогічного експерименту. Фізико-математична освіта. – 2022. – № 33(1). – С. 36-42. URL: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2022-033-1-006>.
53. Петрук В.А. Деякі організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів природничо-математичних спеціальностей. Фізико-математична освіта. – 2018. – Випуск 1(15), Ч. 2. – С. 26-30.
54. Петрук В.А., Денисюк В.О. Social Institute of the Family, asa matrix adoption of the intercultural dialogue with the aim of increasing the level of linguistic competence in the process of the study of the English language of adults. Міжнародний науковий періодичний журнал «International scientific professional periodical journal». "The unity of science", Прага. – 2018. – № 1. – С. 30-32.
55. Петрук В.А., Сабодош Ю. Г. Розвиток самоосвітньої компетентності студентів технічних ВНЗ під час навчання іноземної мови. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. – Вип. 51 – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». – 2018. – С. 338–341.
56. Рисинець Н. О., Кобилянський О. В., Лісіца С., Пінаєва О. Ю. Особистісно-професійний розвиток майбутніх фахівців: діалог зі стейкхолдерами : монографія / Упорядники: Акімова О. В., Фрицюк В.А. Вінниця : ТОВ «Друк», 2021. 392 с.
57. Шеремет М. К., Ленів З. П., Лобода В. В., Максимчук Б. А. Стан сформованості смарт-інформаційного критерію готовності фахівців до реалізації інклюзії в освіті. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Том 72. № 4. С. 273–285.
58. Americans for a Society Free from Age Restrictions. Взято з <https://web.archive.org/web/20110314110939/http://asfar.org/>.
59. Dembitska S.V. Features of self-employment activities of students of technical specialties. Proceedings of XXXVII International scientific conference – Scientific look at the present. Morrisville, Lulu Press. – 2018. – P.101–103.
60. Falterbaum, J. (2009). Rechtliche Grundlagen Sozialer Arbeit: Eine praxisorientierte Einführung. Stuttgart, W. Kohlhammer Verlag. 260 s.
61. Figueroa-Rodríguez, B. Figueroa-Sandoval, B. & Figueroa-Rodríguez, K. (2012). Competence training in higher education: the case of the technological master "Prestación De Servicios Profesionales" from The Colegio De Postgraduados (México). Procedia – Social and Behavioral Sciences 46, 2389–2393. Retrieved from doi: 10.1016/j.sbspro.2012.05.490
62. Human Rights Organizations. Взято з <http://www.humanrights.com/>.
63. Key competences. European Commission. Education and Training Retrieved from http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/42_en.htm.
64. Klimek, J., & Nikołajew, J. (2014). Dynamika przemian społeczno-gospodarczych w procesie edukacji – refleksje socjologiczne. Studia Zarządzania i Finansów Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, 7, 71–79.
65. Kolomiets A., Petruk V., Klochko V., Stakhova O., Klochko O., Kovalchuk M.

Improving the Level of Cognitive Component of Mathematical Competence in the Process of Mathematical Training of Students of Technical Specialties. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 15(1), 261-284. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.1/696>Covered in: Web of Science (WOS), 2023.

66. Law for Life. Взято з www.lawforlife.org.uk.

67. Public Legal Education Association of Saskatchewan Взято з www.plea.org.

68. Public legal education. Britain's future depends on empowering the next generation to become active citizens. Взято з <http://www.citizenshipfoundation.org.uk/>.

69. Public legal education. Improving lives, empowering communities Взято з www.plenet.org.uk.

70. Pugach, S. S. (2020). Features of development of legal competence pupils of general education schools. *The scientific heritage (Budapest, Hungary)*, Vol. 4, № 43, 54–60.

71. Rudenko Y., Yurchenko A., Kharchenko I., Kharchenko S., Petruk V., Semenikhina O. Analysis of the Results of the Pedagogical Experiment on the Integrated Analysis of the Average and Dispersions. *International Journal of Modern Education and Computer Science(IJMECS)*, Vol.14, No.6, pp. 25-34, 2022. Published Online on December 8, 2022 by MECS. URL: [http://www.mecspress.org/ DOI:10.5815/ijmecs.2022.06.03](http://www.mecspress.org/DOI:10.5815/ijmecs.2022.06.03).

72. Semenikhina O., Petruk V., Yurchenko A., Udovychenko O., Borozenets N., Nekyslykh K. Formation of Skills to Visualize of Future Physics Teacher: Results of the Pedagogical Experiment. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. – 2021. – Vol. 13. – № 2. – Pp. 476-497. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2>.

73. Standardy kształcenia dla kierunku studiów: Ekonomia Retrieved from <http://www.wpt.dracosk.pl/files/dydaktyka/Standardy%20Ekonomia.pdf>.

74. Swati Gupta, & Amit Gupta. (2013). The Systems Approach in Education. *International Journal of Management, MIT College of Management* Vol. 1, No.1, July.

75. The National Youth Rights Association. Взято з <https://www.youthrights.org/>.